

İNGİLİS DİLİNİN TƏDRİSİ METODİKASI
METHODOLOGY OF TEACHING THE ENGLISH LANGUAGE
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

UOT 372.881.111.1

Aytan Fizuli qızı Kazımova,
Azərbaycan Dillər Universitetinin baş müəllimi
<https://orcid.org/0009-0003-6624-9335>
E-mail: kazimovaaytan91@gmail.com
[https://doi.org/10.69682/arti.2025.92\(4\).110-115](https://doi.org/10.69682/arti.2025.92(4).110-115)

İŞGÜZAR İNGİLİS DİLİNİN TƏDRİSİNDƏ MƏDƏNİYYƏTLƏRARASI
KOMMUNİKASIYA BACARIQLARININ İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ

Aytan Fizuli Kazımova,
senior lecturer at Azerbaijan University of Languages

DEVELOPING INTERCULTURAL COMMUNICATION SKILLS
IN BUSINESS ENGLISH TEACHING

Айтен Физули кызы Казымова,
старший преподаватель Азербайджанского университета языков

РАЗВИТИЕ МЕЖКУЛЬТУРНЫХ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ
В ПРЕПОДАВАНИИ ДЕЛОВОГО АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Xülasə. Müasir dünya kommersiya əlaqələrinin intensiv inkişafı, mədəni müxtəliflik və ölkələrarası kommunikasiya ilə xarakterizə olunur. Beynəlxalq işgüzar ünsiyyət zamanı dil maneələrinin aradan qaldırılması və mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqənin xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması zərurəti meydana çıxır. Müasir dövrdə ingilis dili beynəlxalq işgüzar ünsiyyətin əsas vasitəsi kimi çıxış edir ki, bu da uğurlu kommunikasiya üçün müvafiq dil hazırlığının vacibliyini göstərir. Eyni zamanda, beynəlxalq biznesdə uğurlu əlaqələrin qurulması məqsədilə ingilis dilində fərdlərarası ünsiyyət bacarıqlarına yiyələnmək xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu məqalədə səmərəli mədəniyyətlərarası işgüzar ünsiyyətin formalaşma şərtləri, beynəlxalq işgüzar ingilis dilinin istifadə xüsusiyyətləri, kommunikativ uğursuzluqların qarşısının alınması yolları, həmçinin verbal və qeyri-verbal ünsiyyətin təkmilləşdirilməsi və kommunikativ səhvlərin düzəldilməsi yolları araşdırılır.

Açar sözlər: mədəniyyətlərarası ünsiyyət, işgüzar ingilis dili, beynəlxalq ünsiyyət, şifahi və şifahi olmayan ünsiyyət, ünsiyyət bacarıqları

Abstract. The modern world is characterized by the intensive development of commercial relations, cultural diversity, and international communication. In the process of international business interaction, the elimination of language barriers and consideration of intercultural communication features become essential. Today, English serves as the primary means of international business communication, highlighting the need for appropriate language training to ensure successful interaction. Furthermore, acquiring interpersonal communication skills in English is of great importance for establishing effective relationships in global business contexts. This article explores the conditions for effective intercultural business communication, the specific features of using international business English, methods for preventing communication failures, and ways to improve both verbal and non-verbal communication while addressing communicative errors.

Keywords: intercultural communication, business English, international communication, verbal and non-verbal communication, communicative skills

Аннотация. Современный мир характеризуется интенсивным развитием коммерческих связей, культурным разнообразием и международной коммуникацией. В процессе международного делового общения возникает необходимость устранения языковых барьеров, а также учета особенностей

межкультурного взаимодействия. В настоящее время английский язык выступает в роли основного средства международного делового общения, что подчеркивает важность соответствующей языковой подготовки для успешной коммуникации. Одновременно с этим овладение навыками межличностного общения на английском языке приобретает особое значение для установления эффективных связей в международной деловой среде. В данной статье рассматриваются условия формирования эффективной межкультурной деловой коммуникации, особенности использования международного делового английского языка, пути предотвращения коммуникативных неудач, а также способы совершенствования вербального и невербального общения и устранения коммуникативных ошибок.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, деловой английский язык, международное общение, вербальное и невербальное общение, коммуникативные навыки

Müasir dövrdə beynəlxalq əlaqələrin bütün insan fəaliyyət sahələrində sürətlə artması müşahidə olunur ki, bu da qloballaşma və yüksək hərəkətlik (mobilitə) əsasında formalaşan yeni ictimai şəraitin yaranmasına səbəb olur. Xüsusilə işgüzar mühitdə qlobal səviyyədə fəaliyyət göstərən şirkətlərin sayı artır, onlar müxtəlif ölkələrdən olan işgüzar tərəfdaşlarla qarşılıqlı əlaqə qurur, beləliklə, beynəlxalq əməkdaşlıq müasir yüksək ixtisaslı mütəxəssislər üçün gündəlik reallığa çevrilir. Bu şəraitdə isə yalnız xarici dil biliklərinin mövcudluğu kifayət etməyib, həm də qarşı tərəfin maddi və mənəvi mədəniyyətini, onun dini inanclarını, dəyərlər sistemini, əxlaqi prinsiplərini və dünya görüşünü dərinlən bilmək zərurəti yaranır, çünki bütün bu komponentlər birgə olaraq kommunikasiya tərəfdaşlarının davranış modelini müəyyən edir və qarşılıqlı anlaşmanın əsasını təşkil edir [3,4]. Məhz buna görə də, müasir dövrdə qarşılıqlı mədəniyyətlərarası işgüzar kommunikasiya təkcə dil bacarıqları deyil, eyni zamanda kompleks mədəniyyətlərarası səriştələr tələb edən xüsusi bacarıqlar toplusu kimi qəbul edilir. Bu bacarıqlar, interkultural kommunikasiya konsepsiyasının tərkib hissəsi olaraq, fərqli mədəniyyətlərin nümayəndələri ilə səmərəli ünsiyyəti təmin etmək məqsədilə əldə edilməli və inkişaf etdirilməlidir. Onların peşəkar sahələrdə – elm, təhsil, mədəniyyət və işgüzar sahədə – tətbiqi xüsusi əhəmiyyət daşıyır, bu da müvafiq sahələrdə aparılan tədqiqatlarda, o cümlədən R. Lyuis, E.N. Malyuga, E.A. Sokur, T.A. Yaşına kimi mütəxəssislərin işlərində öz əksini tapmışdır [4, 5, 7, 9].

Son 60 il ərzində müxtəlif elmi sahələrdən olan tədqiqatçılar beynəlxalq işgüzar kommunikasiya sahəsində fərqli ölkələrin nümayəndələri arasında uğurlu ünsiyyət strategiyalarını müəyyənləşdirmək məqsədilə səylərini birləşdirmişlər. Bu prosesdə mədəniyyətlərarası fərqliliklərin anlaşılmasında və onların nəzərə alınmaması

tez-tez kommunikasiya iştirakçıları arasında konfliktlərin yaranmasına səbəb olur ki, bu da beynəlxalq işgüzar danışıqların effektivliyinə mənfi təsir göstərir [2]. Bu səbəbdən, qarşılıqlı mədəniyyətlərarası işgüzar ünsiyyətin uğurlu aparılması üçün danışıq tərəfdaşlarının mədəniyyəti və dünya görüşü haqqında öncədən kifayət qədər məlumat toplamaq vacibdir. Bu hazırlıq mərhələsi təkcə mümkün anlaşılmazlıqların və informasiyanın ötürülməsi zamanı baş verə biləcək səhvlərin qarşısını almaqla kifayətlənmir, həm də milli mentalitetin, mədəni xüsusiyyətlərin və davranış modellərinin düzgün anlaşılmasını təmin edir, beləliklə, istənilən mədəniyyətlərarası qeyri-dəqiqliklərdən və ehtimal olunan təhqirlərdən qaçmağa imkan yaradır [6].

Bundan əlavə, səmərəli işgüzar kommunikasiya yalnız dil bilikləri ilə məhdudlaşmır, həmçinin şəxslərarası ünsiyyət bacarıqlarının yüksək səviyyədə inkişafını tələb edir ki, bu da vasitəçilik, danışıqlar aparmaq, müxtəlif maraqlı tərəfləri prosesə cəlb etmək, problemləri və konfliktləri birgə həll etmək kimi mühüm prinsiplərlə bağlıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, xarici dil bilikləri beynəlxalq işgüzar kommunikasiya üçün əsas şərt kimi çıxış edir, çünki dil bəzən fərqli mədəniyyətlər arasında ən ciddi kommunikasiya bəyriyidir, buna görə də, beynəlxalq şirkətlər əməkdaşlarının interpersonalıq bacarıqları ilə yanaşı, yüksək dil bacarıqlarına malik olmasını tələb edir [8].

Hal-hazırda qlobal işgüzar və peşəkar kommunikasiya sahələrində ingilis dilinin artan rolu aydın görünür. İngilis dili beynəlxalq ünsiyyətin universal dili kimi qəbul olunur, qlobal iqtisadiyyatın, qabaqcıl elmin və yüksək texnologiyaların dili olaraq önəm qazanır, işgüzar sahədə isə tərəflərin qarşılıqlı məqsədlərə nail olması üçün vacib vasitədir. Bu səbəbdən də, beynəlxalq səviyyədə uğurlu işgüzar fəaliyyəti üçün kifayət qədər yüksək səviyyədə ingilis dili bilik-

ləri tələb olunur [9]. Xüsusilə ingilis dili ana dili olmayanlar üçün interpersonalıq bacarıqlarının ingiliscə inkişaf etdirilməsi işgüzar ünsiyyətində uğurun açarıdır.

Mədəniyyətlərarası işgüzar kommunikasiya həm sosial, həm də stereotipik davranış modelləri ilə müəyyən olunur. İşgüzar danışqlar iştirakçıları xarici dili öyrənməklə yanaşı, digər ölkə mədəniyyətini, onun mentalitetini anlamq bacarığını da inkişaf etdirirlər ki, bu da effektiv kommunikasiya üçün vacib şərtədir [5]. Müasir dilçilikdə mədəniyyətlərarası kommunikasiya üç əsas növə bölünür: verbal, qeyri-verbal və paralingvistik kommunikasiya. Verbal ünsiyyət dil vasitəsilə ideyaların, informasiyanın və duyğuların ötürülməsi prosesidir. Qeyri-verbal kommunikasiya isə bədən dili, mimika, jestlər və ətraf mühitdəki maddi əşyalar vasitəsilə mesajların ötürülməsidir. Paralingvistik ünsiyyət isə intonasiya, ritm və səslərin xüsusiyyətləri ilə xarakterizə olunur [3]. Mədəniyyətlərarası ünsiyyətdə iki fərqli mədəniyyətin qarşılıqlı təsiri araşdırılarkən, onların fərqliliklərinə xüsusi diqqət yetirilir, çünki mədəni fərqliliklərin dərk olunması milli stereotipləri aşmağa və qarşılıqlı anlaşmanı artırmağa kömək edir [7]. İşgüzar kommunikasiya sahəsində çoxsaylı janrlar mövcuddur ki, bu janrlar işgüzar tərəfdaşların görüşləri, seminarlar, təqdimatlar, brifinqlər kimi müxtəlif formalarını əhatə edir və adətən bu tədbirlərdə çoxmədəniyyətli iştirakçılar olduğundan, ingilis dili əsas vasitə kimi istifadə olunur [8].

Dövlət və peşəkar səviyyədə ingilis dili işgüzar kommunikasiya sahəsində ümumi (General Business English) və ixtisaslaşmış (Professional Business English) olmaqla iki əsas kateqoriyaya bölünür. Ümumi işgüzar ingiliscəsi peşəkar və qeyri-peşəkarlar tərəfindən istifadə olunur, ixtisaslaşmış işgüzar ingiliscəsi isə müəyyən sahədə çalışan mütəxəssislər üçün nəzərdə tutulub və xüsusi terminologiyayı əhatə edir. Səmərəli kommunikasiya üçün danışqda iştirak edən şəxslər mövzunun və tədbir iştirakçılarının xüsusiyyətlərini nəzərə almalı, hörmət mühiti yaratmalı və ədəblilik prinsiplərinə ciddi riayət etməlidirlər ki, bu da uğurlu işgüzar əlaqələrin əsas şərtidir. İngilis dilində məşhur deyim var: “People buy from people they like” – yəni insanlar özlərinə xoş gələn şəxslərlə əməkdaşlıq etməyə üstünlük verirlər, bu isə hörmətsiz davranışın işgüzar əlaqələrə ciddi zərər vurduğunu göstərir [4].

İşgüzar ingilis dilində mədəniyyətlərarası kommunikasiya bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi üçün ilk növbədə tələbələrə fikirlərini düzgün və nəzakətli ifadə etməyi öyrətmək vacibdir. Mədəniyyətlərarası işgüzar mühitdə fikir və tələblərin çatdırılmasında istifadə olunan dil vasitələrinin seçimi, qarşı tərəfin onları qəbul etməsinə və anlaşılmasına birbaşa təsir göstərir. Məsələn, digər iştirakçılardan müəyyən hərəkətlərin həyata keçirilməsini istədikdə “to want” feildən istifadə etməkdən çəkinmək lazımdır, çünki bu ifadə çox vaxt qeyri-nəzakətli və tələbkə təsir bağışlaya bilər. Bu cür hallarda daha uyğun ifadə forması kimi “would like” strukturu tətbiq olunmalıdır: “I would like to hear you talk about that first point again”. Bu misal, ifadə tərzinin seçilməsində mənanın yumşaq və nəzakətli olması zərurətini əks etdirir [5].

İşgüzar kommunikasiya zamanı may, might, could, would kimi modallardan istifadə etmək xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu modal fəllər fikri çatdırarkən qeyri-müəyyənlik, ehtiyat və hörmət hissi yaradır və beləliklə, qarşı tərəfdə müsbət münasibətin formalaşmasına kömək edir. Məsələn, geribildirim zamanı: “Your presentation was good. Well done. You may just want to review your introduction to make it more concise.”, ya da təklif verərkən: “If I were you, I would contact the suppliers today rather than leave it till tomorrow.”, eləcə də icazə istəyəndə: “Could I have access to the mail server to carry out the necessary changes?” kimi ifadələr işgüzar danışqlarda münasibətin səmərəli qurulmasını təmin edir [11].

Uğurlu işgüzar kommunikasiya üçün göstəriş və əmrlər nəzakətli formada verilməlidir. Sual formasında ifadə olunan göstərişlər qarşı tərəfin müqavimətini azaldır və qarşılıqlı anlaşmaya şərait yaradır. Məsələn, “Could I have that report by 5pm tomorrow?” ifadəsi “Get me that report by 5pm tomorrow” cümləsindən daha effektiv nəticə verir. Bu yanaşma mədəniyyətlərarası işgüzar kommunikasiya üçün xarakterik xüsusiyyətdir, çünki sual formasındakı ifadələr daha yumşaq, daha az diktatorluq tonunda olur və buna görə də danışqların müvəffəqiyyətini artırır.

Xüsusilə mürəkkəb işgüzar danışqlar zamanı diplomatik dilin tətbiqi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Tənqidi fikirlər, rədd etmələr və xoşagəlməz xəbərlərin bildirilməsi zamanı modallar-

dan istifadə etmək işgüzar münasibətlərin pozulmaması və kommunikasiya uğurunun təmin olunması üçün önəmlidir. Məsələn, "I am afraid that would still be out of our price range" ifadəsi "This is still too expensive" deyimindən daha az qətiyyətli və daha hörmətli səslənir. Eyni zamanda, konstruktiv tənqid və tərifin birgə istifadə olunması işgüzar münasibətlərin müsbət inkişafına təsir edir: "I think you've captured the essence of the message really well, but you may want to make the summary a little clearer" [11]. İşgüzar danışıqlarda təklif verərkən "I think", "maybe", "perhaps" kimi sözlərin və ifadələrin istifadə olunması tərəfdaşlara hörmət göstərməyi və ünsiyyətin yumşalmasını təmin edir. Təkliflər bəzən sual formasında verilir ki, bu da qarşı tərəfin fikrini soruşmaqla onun hörmətini nümayiş etdirir: "Have we finished discussing this? Let me go to the next" [4]. Ümumiyyətlə, işgüzar ingilis dilində kommunikasiya zamanı qətiyyətli, tələbkar ifadələrdən uzaq olmaq, yumşaq və hörmətli ifadələrdən istifadə etmək, həmçinin emosional yüklənməni minimuma endirmək zəruridir. Çünki işgüzar görüşlərin məqsədi ümumi razılıq və problemlərin həllidir, emosiyalar isə danışıqların gedişatına mənfi təsir göstərə bilər. Buna görə də emosional və qiymətləndirici sözlərdən uzaq durmaq, məsələn, "awful" kimi kəskin ifadələri daha neytral "not so good" ilə əvəz etmək məsləhətdir. Emosiyaların tamamilə aradan qaldırılması mümkün deyil və hətta arzuolunandır, lakin onlar balanslaşdırılmış şəkildə, ölçülü olmalıdır. Mədəniyyətlərarası işgüzar kommunikasiya zamanı tənqidi fikirlər mütləq kommunikasiya fəlləri ilə ifadə olunmalıdır. Məsələn, "to respond", "to evaluate", "to review", "It was noted that", "It was decided that", "Sb. was assigned/asked to" kimi fəllər işgüzar mövzuda fikir mübadiləsini, rəylərin yumşaq şəkildə çatdırılmasını və müsbət reaksiya yaradılmasını təmin edir [6].

Mədəniyyətlərarası kommunikativ kompetensiyanın inkişaf etdirilməsinin və təkmilləşdirilməsinin əsas şərtlərindən biri tələbələrin auditoriya və müstəqil şəkildə yerinə yetirdikləri tapşırıqlar zamanı müasir ixtisaslaşmış dərslərlərdən məqsədyönlü istifadə etmələridir. Bu baxımdan, J. Allison və P. Emerson tərəfindən tərtib olunmuş "The Business 2.0" və Ian Mackenzienin müəllifi olduğu "English for the Financial Sector" dərslərləri mühüm əhəmiyyət

daşıyır [1]. "The Business 2.0" dərsləri yalnız nitq praktikasını deyil, eyni zamanda biznesin fundamental anlayışlarını elmi müstəvidə təqdim edən kompleks tədris vəsaitidir. Bu dərslərin əsas məqsədi öyrənənləri iqtisadiyyat və biznesin əsas anlayışları ilə ingilis dilində tanış etmək, bu anlayışları müstəqil şəkildə formalaşdırmaq, müqayisə və ümumiləşdirmək bacarıqlarını inkişaf etdirməkdən ibarətdir. Dərslərin mühüm özəlliklərindən biri də təqdim olunan mövzuların beynəlxalq biznes kontekstində, müxtəlif ölkələrin milli xüsusiyyətləri və mədəni ənənələri nəzərə alınmaqla təhlil edilməsidir. Bu xüsusiyyətlər dərslərin strukturuna və məzmununa birbaşa təsir göstərmişdir. Belə ki, dərslərin bölmələri aşağıdakı istiqamətləri əhatə edir: Business Fundamentals (Biznesin əsasları), Internship Abroad (Xaricdə təcrübə), Supply Chain Management (Təchizat zəncirinin idarə olunması), Marketing and Selling (Marketinq və satış), Entrepreneurship (Sahibkarlıq), Business Costs (Biznes xərcləri), Global Trade (Qlobal ticarət) və s. Bundan əlavə, dərslərdə işgüzar görüşlər və danışıqlar (Business Meetings and Negotiations) kimi səciyyəvi altmövzulara da xüsusi yer ayrılmışdır. Dərslərdə təqdim olunan mətnlərin və sonrakı tapşırıqların əsas ideyası – biznes problemlərinin təhlili, müxtəlif idarəetmə modelləri və korporativ etika məsələləri, şirkət daxilindəki şaquli və üfüqi münasibətlər, fərqli biznes etikası nümunələri ilə tələbələrə tanış etməkdir. Beləliklə, bu tədris materialı tələbələrə yalnız ingilis dilində leksik və qrammatik bilikləri mənimsəməyə deyil, eyni zamanda mədəniyyətlərarası kommunikasiya bacarıqlarını inkişaf etdirməyə, təhlil və qərarvermə, natiqlik və dialoq aparmaq, tərəfdaşın mövqeyini anlamaq kimi peşəkar keyfiyyətləri formalaşdırmağa xidmət edir. [1]. Dil, mədəniyyətlərarası işgüzar kommunikasiya prosesində ciddi maneə ola bilər. Buna görə də, işgüzar ingilis dili dərslərində tələbələrə peşəkar terminologiya və leksikanın düzgün istifadəsi öyrədilməlidir. Bu, həm də onların peşəkar hazırlığını, eləcə də mədəni fərqləri nəzərə almaqla ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirir. Qısa, aydın, sadə cümlələr qurmaq, qarışıqlıq yarada biləcək mürəkkəb qrammatik strukturlardan qaçmaq əsas prinsip kimi qəbul edilməlidir. Dilin müvafiq istifadə olunması mədəniyyətlərarası səhvlərin qarşısını alır. Sözlün sadə və anlaşılan formaları, eləcə də

qlobal işgüzar kontekstdə məlum olan ifadələr üstünlük təşkil etməlidir. Məsələn, sleng, idiomatik ifadələr və kolloquializmlər işgüzar dialoqlarda anlaşılmazlıq və gərginlik yarada bilər. Bu səbəbdən belə ifadələrdən çəkinmək və onların yerinə universal, hər kəsə aydın olan ifadələrdən istifadə etmək zəruridir [4], [10]. Mədəniyyətlərarası kommunikasiya zamanı mədəniyyətə xas səciyyəvi ifadələrə ehtiyatla yanaşmaq vacibdir. Məsələn, Böyük Britaniya və ABŞ işgüzar mühitində fərqli idman terminologiyası əsasında yaradılmış metaforik ifadələr anlaşılmazlığa səbəb ola bilər. Belə hallarda kommunikasiya tərəfdaşlarının fərqli mədəni fonunu nəzərə alaraq dil sadələşdirilməlidir [10].

Müvəffəqiyyətli işgüzar kommunikasiya üçün nitqdə aydınlıq və məntiqi ardıcılıq təmin edilməlidir. Bunun üçün “and”, “because”, “therefore”, “however”, “but”, “firstly”, “secondly”, “finally” kimi əlaqələndiricilərdən istifadə etmək tövsiyə olunur. Qısa və konkret ifadələr, tez-tez yekunlaşdırma və nəticə çıxarma işgüzar danışqların səmərəliliyini artırır.

Nəhayət, işgüzar ingilis dilində mədəniyyətlərarası kommunikasiya zamanı açıq sualların (open-ended questions) istifadəsi xüsusilə əhəmiyyətlidir. Bu suallar tərəfdaşların fikirlərini geniş şəkildə ifadə etməsinə şərait yaradır, dialoqun axıcılığını təmin edir və əməkdaşlıq mühitini gücləndirir. “How do you know our host?”, “What was the traffic like this morning?”, “When can we start working on the new project?” kimi suallar qarşılıqlı anlaşmanı artırır və işgüzar mühitdə səmərəli ünsiyyətə təkan verir [11].

İşgüzar ingilis dilində mədəniyyətlərarası kommunikasiya zamanı dil və mədəniyyət fərqlilikləri nəzərə alınmalıdır. Standart beynəlxalq işgüzar ingilis dilinin istifadəsi, dilçiliklə bağlı lüğətin əvvəlcədən zənginləşdirilməsi, həmçinin görüş mövzusunə uyğun terminologiyanın mənimsənilməsi qarşılıqlı anlaşma səviyyəsini yüksəldir. Həmçinin, milli xüsusiyyətləri, stereotipləri, milli mentalitetin davranış modellərini, eləcə də milli atalar sözləri və deyimlərini öyrənmək işgüzar ünsiyyətdə ortaqların mədəni kontekst yaratmağa kömək edir və qarşı tərəflə dil birliyini təmin edir.

Ünsiyyət zamanı yalnız sözlərin mənası deyil, həmçinin nitqin tərzi, vurğu və intonasiya da önəmlidir. Xarici dil kimi ingiliscəni öyrənməyə

rin tez-tez ana dillərinə uyğun olmayan səslər, vurğular və intonasiyalar yaratması nəticəsində yanlış anlaşılma biləcək hallara rast gəlinir. Məsələn, Almaniyalı həmkar “My husband is eunuch and impotent man” ifadəsini istifadə edərək, əslində “My husband is a unique and important man” demək istəyə bilərdi. Bu nümunə vurğunun və tələffüzün düzgün öyrənilməsinin nə qədər vacib olduğunu göstərir. Buna görə də, işgüzar ingilis dili tədrisi zamanı tələbələrə səslərin düzgün tələffüzü, vurğuların və intonasiyanın mənalı fərqləndirilməsi istiqamətində təlimlər verilməli, mümkün səhvlər dilçi-mütəxəssislərlə məsləhətləşmə yolu ilə aradan qaldırılmalıdır.

Həmçinin, etibarlı kommunikasiyanın vacib tərkib hissəsi olaraq, tələbələrdə diqqətli dinləmə bacarığının formalaşdırılması mühümdür. Yalnız danışan deyil, həm də dinləyici rolunda olan tərəfin ünsiyyət prosesinə fəal cəlb olunması, onun fikir və niyyətlərini düzgün başa düşməsi qarşılıqlı əlaqənin effektivliyini artırır.

Nəticə etibarilə, işgüzar ingilis dilində mədəniyyətlərarası kommunikasiya bacarıqlarının inkişafı üçün: açıq sualların məqsədyönlü istifadəsi, diskursiv ifadələrin tətbiqi, milli mədəniyyət və dil xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması, düzgün tələffüz və vurğunun mənimsənilməsi, diqqətli dinləmə bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi zəruridir. Bu yanaşmalar işgüzar kommunikasiya zamanı yaranan yanlış anlaşılmaların, mənə təhriflərinin və konfliktlərin qarşısını almağa, həmçinin beynəlxalq əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsinə şərait yaradır.

Problemin aktuallığı. Müasir qloballaşma şəraitində beynəlxalq işgüzar əlaqələrin sayı sürətlə artmaqdadır ki, bu da mədəniyyətlərarası kommunikasiya bacarıqlarının inkişafını zəruri edir. İşgüzar ingilis dili vasitəsilə səmərəli ünsiyyət qurmaq bacarığı, xüsusən fərqli mədəniyyətlərdən olan tərəfdaşlarla qarşılıqlı anlaşmanı təmin etmək baxımından önəm daşıyır. Bu səbəbdən, işgüzar ingilis dili tədrisində mədəniyyətlərarası kommunikasiya bacarıqlarının sistemli şəkildə inkişaf etdirilməsi mövzusu aktuallığını qoruyur.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalədə işgüzar ingilis dilinin tədrisi kontekstində mədəniyyətlərarası kommunikasiya bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi yeni yanaşma və metodlarla tədqiq edilir. Xüsusilə, diskursiv leksikanın və açıq sualların istifadəsi kimi nitqin səmərəliliyini artıran vasitələrin rolu elmi şəkildə analiz olunur. Bundan əlavə, mədəniyyətlərarası kommunikasiya prosesində dilin fonetik aspektlə

rinin (tələffüz, vurğu) təsiri elmi novator yanaşma kimi təqdim edilir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. İşgüzar ingilis dilində mədəniyyətlərarası kommunikasiya bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi beynəlxalq biznes mühitində qarşılıqlı anlaşmanı və əməkdaşlığı güc-

ləndirir. Bu bacarıqlar işgüzar görüşlərdə yaranan anlaşılmazlıqların və konfliktlərin qarşısını almağa kömək edir. Nəticədə, tədris prosesində bu sahəyə xüsusi diqqət yetirilməsi praktik olaraq biznes tərəfdaşları arasında effektiv əlaqələrin qurulmasına şərait yaradır.

Ədəbiyyat

1. Allison J. The Business 2.0. В 1. Pre-Intermediate: Student's Book. London: Macmillan Publishers Limited, 2014.
2. Габеев А.А. Функции прецедентных феноменов в деловом дискурсе // Вестник Самарского университета. История, педагогика, филология. - 2016. - № 3.- С. 114-117.
3. Габуня З.М., Улибашева Э.Ю. Межкультурная коммуникация КА к мирозозидающий факт языка: учеб. пособие по спецкурсу «Межкультурная коммуникация». - Нальчик, 2005. - 176 с.
4. Льюис Р.Д. Деловые культуры в международном бизнесе. От столкновения к взаимопониманию. - М.: Дело, 1999. - 432 с.
5. Малюга Е.Н. К вопросу о языке деловых переговоров как жанре межкультурной деловой коммуникации // Вестник РУДН. Серия: Лингвистика. - 2009. - №3. - С. 52-60.
6. Паршутин Г.А. О функциональном потенциале глаголов коммуникации в английском деловом дискурсе // Вестник Самарского университета. История, педагогика, филология. - 2016. - № 1. - С. 239-241.
7. Сокур Е.А. Межкультурная коммуникация и английский язык // Символ науки. -2016. - № 2-3. - С. 96-98.
8. Шевелева С.А. Деловой английский: учебное пособие для вузов. - 2-е изд. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2017. - 382 с.
9. Яшина Т.А. English for Business Communication. Английский язык для делового общения: учеб. пособие / Т.А. Яшина, Д.Н. Жаткин. - М.: ФЛИНТА, 2016. - 110 с.
10. Ken Taylor. Cross-Cultural Communication - The Vital Link, Professional Communication in English. Stockholm: The Vital Link, 2002. Second edition. - 48 p.
11. Shanthi Cumaraswamy Streat. 10 Proven Ways to Help You Communicate Better at Work in English // English with a Twist. 2016 Edition. - 18 p.

Redaksiyaya daxil olub: 07.07.2025